

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/5/2022
Identifikačné číslo spisu:	8313210642
Dátum vydania rozhodnutia:	28.02.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Gabriela Klenková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:8313210642.3

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne KOOOPERATIVA poisťovňa, a. s. Vienna Insurance Group, Bratislava, Štefanovičova 4, IČO: 00 585 441, proti žalovanému O. A.Š., narodeného XX. V. XXXX, G. XXX, zastúpenému advokátom JUDr. Františkom Svatuškom, Humenné, Námestie slobody 25, o zaplatenie 11 228 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 18 C 83/2014, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 13Co/31/2021 z 22. septembra 2021, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 13Co/31/2021 z 22. septembra 2021 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) napadnutým rozsudkom sp. zn. 13Co/31/2021 z 22. septembra 2021 zmenil rozsudok Okresného súdu Humenné (ďalej len „súd prvej inštancie“) č. k. 18C/83/2014-205 z 13. februára 2019, o uložení povinnosti žalovanému zaplatiť žalobkyni sumu 11 228 eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 8,5 % ročne zo sumy 11 228 eur od 24. júla 2013 do zaplatenia tak, že v prevyšujúcej časti nad sumu 3 742,70 eura s príslušenstvom žalobu zamietol. Žalobkyni priznal proti žalovanému náhradu trov konania v rozsahu 100 %, ako aj náhradu trov dovolacieho konania v rozsahu 100 %.

2. Súd prvej inštancie právne vec posúdil v súlade s ustanoveniami § 4 ods. 1 a 2, § 12 ods. 2 písm. a), ods. 4 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákona č. 381/2001 Z. z.“). Na základe výsledkov vykonaného dokazovania ustálil, že postihové právo poisťovateľa proti poistníkovi na náhradu škody toho, čo za neho vyplatil alebo jej časti, nie je právom na náhradu škody, ale ide o osobitný nárok poisťovateľa vyplývajúci z poistného vzťahu založeného poistnou zmluvou. Z tohto dôvodu nie je možné použiť moderačné právo súdu v zmysle § 450 Občianskeho zákonníka, lebo je na úvahe poisťovateľa v akej výške uplatní postih proti poistníkovi. Žalobkyňa si uplatnila regresný nárok v celom rozsahu z dôvodu porušenia povinnosti žalovaného, ktorý viedol motorové vozidlo pod vplyvom návykovej látky. Žalovaný bol uznaný za vinného právoplatným

trestným rozkazom Okresného súdu Humenné sp. zn. 4 T 87/08 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 2 To 33/09 pre trestný čin ublíženia na zdraví a pre trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky. Žalobkyňa z titulu poistnej zmluvy pre poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla EVČ: C. XXXAL Č.. XXXXXXXXXXXX uzavretej X. P. XXXX, vyplatila za žalovaného z poistnej udalosti poškodenému O. H.Á. poistné plnenie vo výške 11 228 eur z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia z dopravnej nehody, ktoré mu bolo priznané na základe lekárskeho posudku O.. H. O., CSc. I napriek vznesenej námietke premlčania, nárok nepovažoval za premlčaný, lebo v zmysle § 101 a § 106 Občianskeho zákonníka sa na daný prípad vzťahuje trojročná premlčacia doba, ktorá začala plynúť odo dňa vyplatenia poistného plnenia t. j. od 29. februára 2012 a žaloba bola podaná 24. júla 2013. Žalovanému preto uložil povinnosť zaplatiť žalobkyni 11 228 eur spolu s úrokom z omeškania vo výške 8,5 % ročne zo sumy 11 228 eur od 24. júla 2013 do zaplatenia v súlade s § 517 Občianskeho zákonníka a s § 3 ods.1 Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 87/1993 Z. z. v znení účinnom do 31. januára 2013.

3. Odvolací súd rozsudkom sp. zn. 13Co/67/2019 z 27. januára 2020 rozhodnutie súdu prvej inštancie v časti o zaplatenie istiny vo výške 3 742,70 eur s príslušenstvom potvrdil; v prevyšujúcej časti rozsudok zmenil a žalobu zamietol.

3.1. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením z 29. júna 2021 sp. zn. 4Cdo/114/2020 zrušil rozsudok odvolacieho súdu v zamietavom výroku a v súvisiacom výroku o trovách konania a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie.

4. Odvolací súd v napadnutom rozsudku skonštatoval správnosť zistenia skutkového stavu, ako aj sa stotožnil s posúdením nedôvodne vznesenej námietky premlčania. Vo vzťahu k uplatnenej výške regresnej náhrady, odvolací súd citujúc právne závery vyplývajúce z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. IV. ÚS 377/2018 konštatoval, že žalovaný už v trestnom konaní bol zaviazaný na zaplatenie náhrady škody na bolestnom vo výške 94 682 Sk, preto považoval za potrebné túto skutočnosť zohľadniť. Zo záveru ústavného súdu je nepochybné, že žalovaný je povinný vo forme regresnej náhrady platiť žalobcovi náhradu vyplatených súm tak, aby táto regresná náhrada mala výchovný účinok a zo slovného spojenia, „aby nebola príliš nízka“ je zrejmé, že určitú časť vyplatenej náhrady je povinný z titulu regresu žalobkyni uhradiť. Na druhej strane je nutné, aby táto regresná náhrada nebola ekonomicky likvidačná. V danom prípade odvolací súd podotkol, že pri posudzovaní dôvodnosti nároku prihliadal na to, aby žalovaný aj po plnení v prospech žalobkyne mal zabezpečenú dôstojnú životnú úroveň tak, aby mal dostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie základných životných potrieb pre seba, ako aj potrieb svojej rodiny, teda osôb, ktoré sú odkázané výživou na jeho príjem. Je zrejmé, že túto sumu je nutné ustáliť tak, aby zahŕňala mesačné náklady na stravu, bývanie a ostatné výdavky - oblečenie, hygienu, bežné potreby, ako aj na určitú finančnú rezervu pre použitie v mimoriadnych situáciách. Právo každého občana na zabezpečenie dôstojnej životnej úrovne je právom, ktoré je v súlade s ústavou, s judikatúrou ústavného súdu i s medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, ako aj s právom Európskej únie. Odvolací súd preto vychádzal z možností a schopností žalovaného, pokiaľ sa týka jeho dosiahnutia príjmu, ako aj z nutnosti jeho nevyhnutných výdavkov v súvislosti so zabezpečením jeho výživy tak, aby mal zachované právo na dôstojný život. Žalovaný je slobodný, býva s rodičmi, od 9. septembra 2013 bol nezamestnaný, je vyučený v odbore elektromechanik, nevlastní žiadne úspory v banke, nemá peňažné pohľadávky voči tretím osobám. Je dlžníkom spolu s matkou ako spoludlžníčkou stavebného úveru vo výške 2 655 eur poskytnutého Prvou stavebnou sporiteľnou, mesačná splátka predstavuje sumu vo výške 29,05 eura.

4.1. Vzhľadom na zistené sociálne pomery žalovaného, odvolací súd dospel k záveru, že nie je v jeho v možnostiach za stavu jeho súčasných príjmov a výdavkov, zaplatiť žalobkyni sumu vyššiu než 3 742,70 eur, čo predstavuje 1/3 uplatnenej sumy žalobkyňou. K ustáleniu tejto sumy odvolací súd dospel po zhodnotení príjmov a výdavkov žalovaného, pričom vychádzajúc z týchto údajov považoval priznanú náhradu vo výške 1/3 vyplatenej poistnej sumy za primeranú, s poukazom na rozhodnutie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 377/2018, kedy pri porovnateľnom skutkovom stave bol priznaný regresný nárok v rozsahu cca 1/3 z uplatnenej sumy. Následne dôvodil, že v prípade vyššie stanovenej sumy, žalovaný nebude schopný zabezpečiť dôstojné životné podmienky pre svoj život, čo je nepochybne v rozpore so

zásadami, ku ktorým sa Slovenská republika hlási a medzi ktoré patrí aj ústavná garancia práva na dôstojnú životnú úroveň. V tejto súvislosti zdôraznil, že žalobkyňa ako poisťovacia spoločnosť na základe zákona, musí kryť zvýšené riziko škôd, ktoré sú spôsobené pri prevádzke motorového vozidla, a to aj v prípade, ak dôjde k situácii ako to bolo v tomto prípade, že škoda je spôsobená pod vplyvom alkoholu. Podľa názoru odvolacieho súdu, nemožno za jednotlivé „skratové konania“ sankcionovať škodcu počas trvania prakticky celého jeho aktívneho života tým, že by v neprimeranej miere znášal následky svojho neuváženeho konania, ktoré bolo v rozpore s právnym predpisom, a za ktoré bol aj právoplatne odsúdený a trest vykonal. Na základe uvedených dôvodov, preto v prevyšujúcej časti nad právoplatne priznanú sumu vo výške 3 742,70 eur s príslušenstvom, odvolací súd zmenil rozsudok súdu prvej inštancie v súlade s § 388 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) a žalobu zamietol. O nároku na náhradu trov konania vrátane trov dovolacieho konania rozhodol v súlade s 396 ods. 2 v spojení § 453 ods. 1 a 3 CSP a § 255 ods. 1 CSP, aplikujúc zásadu úspechu žalobkyne v spore.

5. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej len „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovení § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Namietala nerešpektovanie záväzného právneho názoru vyplývajúceho z uznesenia najvyššieho súdu z 29. júna 2021 sp. zn. 4Cdo/114/2020, ktoré zakladá dovolací dôvod v zmysle § 421 CSP. V tejto súvislosti poukázala na postavenie najvyššieho súdu ako súdu, ktorý dbá o jednotný výklad a jednotné používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov vlastnou rozhodovacou činnosťou. Nejednotnosť judikatúry najvyššieho a ústavného súdu, hľadanie pravidla, ku ktorému rozhodnutiu sa prikloniť, je potrebné vnímať v kontexte rozdielnej úlohy najvyššieho súdu, ktorý sa nachádza na vrchole sústavy všeobecných súdov a úlohy ústavného súdu, ktorý stojí mimo tejto sústavy a ktorému prislúcha ochrana ústavnosti. Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav, aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. V kontexte uvedeného dovolateľka poukázala na rozhodovaciu prax ústavného súdu, z ktorej relevantnú časť citovala. Vo vzťahu k moderácii regresného nároku súdom zdôraznila, že z rozhodnutia najvyššieho súdu z 11. decembra 2019 sp. zn. 4Obdo/84/2018 vyplýva, že na daný právny vzťah sa aplikuje priamo osobitný právny predpis, ktorým je zákon č. 381/2001 Z. z. ako lex specialis, ktorý má vo vzťahu k všeobecnej právnej úprave ako lex generelis pri aplikácii prednosť. Zo žiadneho ustanovenia tohto právneho predpisu nevyplýva možnosť odvodenia práva súdu znížiť požadovanú náhradu poistného plnenia (nejedná sa ani o náhradu škody, ani o zmluvnú pokutu). Najvyšší súd sa jasne a zrozumiteľne vysporiadal aj s predchádzajúcou právnou úpravou, keď uviedol, že možnosť obmedzenia takého nároku pritom v minulosti, za predchádzajúcej právnej úpravy vyplývala priamo zo samotnej vyhlášky č. 423/1991 Zb. (§ 11 ods. 2 a 4), pričom v § 11 ods. 5 bola rovnako určená horná hranica výšky náhrady, na ktorú poisťovni vznikne právo podľa § 11 ods. 1 až 4, ktorá nemohla presiahnuť úhrn súm, ktoré poisťovňa vyplatila z dôvodu poistnej udalosti. Vzhľadom k tomu, že právna úprava týkajúca sa regresného nároku sa zásadným spôsobom nezmenila, ale do novej úpravy reprezentovanej zákonom č. 381/2001 Z. z. nebola prevzatá tá časť, ktorá sa týkala akéhokoľvek obmedzenia poisťovateľa, vzťahujúceho sa na akýkoľvek druh porušenia povinností, takúto legislatívnu zmenu je potrebné chápať ako úmysel zákonodarcu. S ohľadom na uvedené je zrejmé, že zákonodarca považoval takéto právo poisťovne za primerané a odôvodnené najmä svojou preventívnou funkciou, čo napokon vyplýva aj zo samotnej dôvodovej správy k § 12 zákona č. 381/2001 Z. z. V kontexte uvedeného dovolateľka zdôraznila, že pokiaľ zmenou právnej úpravy došlo k upusteniu od vnútornej diferenciácie porušenia povinností poisteným, podľa závažnosti a tým spojenými obmedzenými možnosťami uplatnenia si regresného nároku poisťovateľom, nie je možné takúto zmenu a vôľu zákonodarcu ignorovať. Súdny nie sú oprávnené rozhodovať proti jednoznačne prejavenej vôli zákonodarcu. Podľa dovolateľky je nepochopiteľné, že odvolací súd opätovne založil svoju argumentáciu na rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/73/2019 a s ním súvisiacim rozhodnutím ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 377/2018, a to iba so stručným, čisto formálnym odôvodnením, že oba právne predpisy (skorší aj novší) upravujú ten istý inštitút regresného nároku, preto závery, ku ktorým dospel ústavný súd v náleze sp. zn. IV. ÚS 377/2018, je možné použiť aj na konanie, ktoré je upravené už zákonom č. 381/2001 Z. z. Podľa názoru dovolateľky, odvolací súd presvedčivo neodôvodnil, prečo by uplatnená

suma vo výške 11 228 eur mala byť pre žalovaného likvidačná. Laxne pristúpil aj ku skúmaniu osobných, zárobkových a majetkových pomerov žalovaného, ktorý je vyučený elektromechanik, avšak od 9. septembra 2013 je nezamestnaný a nevlastní žiadny majetok. Absolútne sa nevysporiadal s tým, že žalovaný je nezamestnaný, aj napriek tomu, že je vyučený v pomerne žiadanom odbore. Iné dôvody, ktoré by uvedené vysvetlili (napr. zdravotné) z odôvodnenia odvolacieho súdu nevyplývajú. Rovnako sa povrchne odvolací súd vysporiadal s okolnosťami, za ktorých došlo k vzniku škody, pričom absentuje riadne odôvodnenie primeranosti regresnej náhrady vo vzťahu k podstatným okolnostiam, na ktoré poukazoval ústavný súd v uvedenom náleze. Dovolateľka v závere podotkla, že odvolací súd zamietol žalobu aj vo vzťahu k uplatneným úrokom z omeškania, pričom svoje rozhodnutie ani po rozhodnutí dovolacieho súdu žiadnym spôsobom neodôvodnil. Podľa dovolateľky došlo nesprávnym procesným postupom k porušeniu jej procesných práv v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Navrhla zrušiť napadnuté rozhodnutie a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

6. Žalovaný sa k doručenému dovolaniu písomne nevyjadril.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo napádané rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

8. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

9. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP. Z citovaného ustanovenia *expressis verbis* vyplýva, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, tak takéto rozhodnutie nemožno úspešne napadnúť dovolaním.

10. Podľa § 421 ods.1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri riešení ktorej sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

11. Podľa § 432 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia.

12. Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

13. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len otázka právna (nie skutková). Môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu, ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Na to, aby na základe dovolania podaného podľa uvedeného ustanovenia mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 432 ods. 1 CSP), musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti (vecnej prejednávateľnosti) dovolania, zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP. K

posúdeniu dôvodnosti dovolania a teda vecnej správnosti napadnutého rozhodnutia (či dovolateľom napadnuté rozhodnutie skutočne spočíva na nesprávnom právnom posúdení), môže dovolací súd pristúpiť len po prijatí záveru o prípustnosti dovolania.

14. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP má osobitný význam vzájomný vzťah medzi „právnou otázkou“ a „rozhodovacou praxou dovolacieho súdu“. Pre právnú otázku v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Ide teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov dovolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky a odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“ (R 83/2018).

15. Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I., II. a IV. vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986 (R 71/2018).

16. Ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu je vytváraná najvyššími súdnymi autoritami, ktorú vyjadrujú predovšetkým rozhodnutia a stanoviská najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Rozhodovanie v súlade s ustálenou súdnou praxou je naplnením spravodlivého procesu, princípu rovnosti právnej istoty a legitímneho očakávania strán (čl. 2 ods.1 a 2 a čl. 3 Základných princípov CSP). Do tohto pojmu však možno zaradiť aj prax vyjadrenú opakovaně vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané nepublikované rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnil, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali (sp. zn. 3Cdo/6/2017, 3Cdo/158/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017, 6Cdo/21/2017 a 6Cdo/ 129/2017).

17. Z okolností preskúmvanej veci vyplýva, že predmetom sporu je regresný nárok týkajúci sa vyplateného poistného plnenia poškodenému Martinovi Tkáčovi za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške 11 228 eur z poistnej udalosti č. 9518486026, z poistnej zmluvy č. 6533008125 pre poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla EVČ: HE 126 AL, uplatnený proti škodcovi za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla pod vplyvom návykovej látky. Odvolací súd na základe zohľadnenia sociálnych a majetkových pomerov žalovaného, v prevyšujúcej časti uplatneného nároku nad sumu 3 742,70 eura s príslušenstvom žalobu zamietol. Komparáciou právnej úpravy vyplývajúcej z vyhlášky Ministerstva financií č. 432/1991 Zb. z 30. septembra 1991, ktorou sa ustanovuje rozsah a podmienky zákonného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení účinnom do 31. decembra 2001 (ďalej len „vyhlášky č. 432/1991 Zb.“) a zákonom č. 381/2001 Z. z., dospel k záveru, že inštitút regresnej náhrady poisťovateľa je upravený rovnako. Vychádzajúc z nálezu ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 377/2018, aplikoval právne závery z neho vyplývajúce aj na uplatnený regresný nárok žalobkyne podľa zákona č. 381/2001 Z. z. a regresný nárok nad právoplatne priznanú sumu vo výške 3 742,70 eur s príslušenstvom zamietol.

18. V rámci namietaného odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu uplatneného podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, dovolateľka namietala nerešpektovanie právneho názoru dovolacieho súdu vyplývajúceho z kasačného uznesenia sp. zn. 4Cdo/114/2020 z 29. júna 2021, v ktorom dovolací súd konštatoval opodstatnenosť uplatnenej námietky týkajúcej sa posúdenia otázky oprávnenia súdu znížiť regresný nárok uplatnený podľa § 12 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z., ako odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ak regresný nárok znížil o 2/3, pričom vychádzal z právneho záveru dovolacieho súdu, ktorý bol aplikovaný na regresný nárok uplatnený v zmysle predchádzajúcej právnej úpravy. Zároveň podotkla, že bolo povinnosťou odvolacieho súdu dôkladne vysvetliť, prečo sa nejedná o ustálenú prax, ale o ojedinelý prípad. Odvolací súd opätovne pri určení rozsahu regresnej náhrady vychádzal z rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 377/2018, kedy pri porovnateľnom

skutkovom stave bol priznaný regresný nárok v rozsahu cca 1/3 z uplatnenej sumy.

19. V preskúmvanej veci dovolací súd považoval za opodstatnené uprednostniť vecný prieskum napadnutého rozsudku odvolacieho súdu. Pri skúmaní procesnej prípustnosti dovolacieho dôvodu uplatneného v zmysle § 421 ods. 1 CSP, dovolací súd konštatuje jeho vymedzenie v súlade s náležitosťami vyplývajúcimi z § 432 ods. 2 CSP, preto pristúpil k meritórnemu posúdeniu namietaného nesprávneho právneho posúdenia právnej otázky a to oprávnenia súdu moderovať výšku uplatnenej regresnej náhrady poisťovateľom.

20. Podľa § 4 ods. 1 a 2 zákona č. 381/2001 Z. z. poistenie zodpovednosti sa vzťahuje na každého, kto zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla uvedeného v poisťnej zmluve. Poistený má z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené preukázané nároky na náhradu a) škody na zdraví a nákladov pri usmrtení, b) škody vzniknutej poškodením, zničením, odcudzením alebo stratou veci, c) účelne vynaložených nákladov spojených s právnym zastúpením pri uplatňovaní nárokov podľa písmen a), b) a d), ak poisťovateľ nesplnil povinnosti uvedené v § 11 ods. 6 písm. a) alebo písm. b) alebo poisťovateľ neoprávnene odmietol poskytnúť poistné plnenie, alebo neoprávnene krátil poskytnuté poistné plnenie, d) ušlého zisku.

21. Podľa § 12 ods. 1 písm. a) a ods. 4 zákona č. 381/2001 Z. z. poisťovateľ má proti poisťníkovi nárok na náhradu poistného plnenia alebo jeho časti, ktoré za neho vyplatil z dôvodu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla, ak a) spôsobil škodu úmyselne alebo ak viedol motorové vozidlo pod vplyvom návykovej látky. Právo poisťovateľa na náhradu poistného plnenia alebo jeho časti podľa odseku 1 alebo 2 sa premlčí do troch rokov odo dňa vyplatenia poistného plnenia.

22. Podľa § 455 CSP ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu.

22.1. Viazanosť právnym názorom vyjadreným v kasačnom rozhodnutí inštančne vyššieho súdu vyplýva zo zmyslu kasácie v právnom poriadku. Zároveň je vykonaním ústavného princípu práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces, ktorého je integrálnou súčasťou. Záväznosť rozhodnutia súdu je jeho vlastnosť, v dôsledku ktorej má rozsudok účinky, ktoré založiť má. Právna teória i súdna prax rozoznávajú dva základné typy záväznosti rozhodnutí najvyššieho súdu, a to na jednej strane záväznosť precedenčnú alebo judikatórnu (v inej než prejednávanej skutkovo a právne obdobnej veci), na druhej strane záväznosť kasačnú alebo inštančnú (v tej istej priamo prejednávanej veci). Základným znakom precedenčnej záväznosti je, že presahuje judikátórne hranice tej-ktorej prejednávanej veci, má všeobecný význam a týka sa bližšie neurčeného okruhu skutkovo a právne obdobných prípadov. Pre precedenčnú záväznosť je typické aj to, že pri nej existuje možnosť súdu nižšej inštancie nepodriaďiť sa právnemu názoru vyššieho stupňa vtedy, keď reflektuje právne závery vyššieho súdu vyslovené v inej právnej veci. V takom prípade právny odklon náležite vysvetlí. Účinky kasačnej záväznosti sú však výrazne iné. Požiadavky reflektovania právneho názoru najvyššieho súdu zaujaté v tej istej právnej veci a vyjadrené v jeho zrušujúcom rozhodnutí sú pri následnom rozhodovaní odvolacieho súdu výrazne prísnejšie, než v prípade precedenčnej (judikátornej) záväznosti. Pre konanie po zrušení rozhodnutia dovolacím súdom platí bezvýnimčne zásada viazanosti a podriadenosti (odvolacieho alebo prvoinštančného súdu) právnym názorom vysloveným dovolacím súdom. Kasačná (inštančná) záväznosť môže byť reflektovaná len bezpodmienečným rešpektovaním rozhodnutia najvyššieho súdu. V konaní nasledujúcom po zrušujúcom rozhodnutí dovolacieho súdu nemá odvolací súd žiadny priestor pre úvahy, či bude alebo nebude rešpektovať právny názor najvyššieho súdu (uznesenie najvyššieho súdu z 31. marca 2016, sp. zn. 3Cdo/12/2016, publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. R 76/2016).

22.2. V kasačnom uznesení z 29. júna 2021 sp. zn. 4Cdo/114/2020 dovolací súd uviedol, že ustanovenie § 12 ods. 1 zákona č. 381/2021 Z. z. plní preventívnu funkciu a má na poistených pôsobiť tak, aby dodržiavali zákonné povinnosti. Z uvedeného ustanovenia však nevyplýva oprávnenie súdu znížiť požadovanú náhradu poistného plnenia a moderačné právo súdu pri uplatnenom regresnom nároku nie je možné využiť, lebo sa nejedná o náhradu škody (§ 450 Občianskeho zákonníka. Zároveň dovolací súd

poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu týkajúce sa regresnej náhrady a to sp. zn. 3Cdo/326/2009, 3Cdo/16/2002, 4Obdo/84/2018, a ustálil, že v preskúmvanej veci sa odvolací súd napadnutým rozhodnutím odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, v posúdení otázky oprávnenia súdu znížiť regresný nárok uplatnený podľa 12 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z., ak regresný nárok znížil o 2/3, pričom vychádzal z právneho záveru vyplývajúceho z rozhodnutia dovolacieho súdu v zmysle predchádzajúcej právnej úpravy.

23. Z ustálenej rozhodovacej práce dovolacieho súdu týkajúcej sa riešenia právnej otázky, od ktorého záviselo rozhodnutie vo veci samej vyplýva, že regresný nárok poisťovne uplatnený podľa § 12 zákona č. 381/2001 Z. z. je osobitným nárokom poisťovne proti poistenému, ktorý vyplýva z poistného vzťahu, preto ho nemožno stotožňovať s nárokom na náhradu škody podľa Občianskeho zákonníka. Na daný právny vzťah sa aplikuje priamo osobitný právny predpis, ktorým je zákon č. 381/2001 Z. z. ako lex specialis, ktorý má vo vzťahu k všeobecnej právnej úprave ako lex generalis (Občianskeho zákonníka) pri aplikácii prednosť. Zo žiadneho ustanovenia tohto právneho predpisu nevyplyva možnosť odvodu práva súdu znížiť požadovanú náhradu poistného plnenia. Uvedené vyplýva aj z dôvodovej správy k § 12 zákona č. 381/2001 Z. z. a takýto záver nie je ani v rozpore so základným cieľom zákona, ktorým je prioritne právna ochrana poškodeného. Súd rozhodujúci o nároku poisťovateľa v zmysle § 12 zákona č. 381/2001 Z. z. nemôže skúmať a pri rozhodovaní o nároku prihliadať na to, či výška sumy uplatneného nároku poisťovateľom proti poistníkovi je v súlade so všeobecnou zásadou proporcionality a neprieči sa zmyslu a účelu uvedeného zákona.

24. Z rozsudku najvyššieho súdu z 28. augusta 2002 sp. zn. 3Cdo/16/2002, ktorý bol publikovaný v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 52/2004 vyplýva, že súd síce zohľadňoval právnu úpravu vyplývajúcu z vyhlášky č. 423/1991 Zb. v znení do 31. decembra 1993, ale v aplikačnej rovine sa vyjadril k otázke právnej kvalifikácie regresu poisťovne, ktorá je použiteľná aj na právnu úpravu vyplývajúcu zo zákona č. 381/2001 Z. z. <.> Vyvodil, že tento špecifický nárok nie je nárokom na náhradu škody podľa § 827 Občianskeho zákonníka, z ktorého dôvodu sa nebude ani jeho premlčanie riadiť úpravou premlčania práva na náhradu škody v zmysle § 106 Občianskeho zákonníka <. ale všeobecnou trojročnou premlčacou dobou podľa § 101 Občianskeho zákonníka <.25. Možnosťou aplikácie moderačného oprávnenia sa počas predchádzajúcej právnej úpravy (vyhlášky č. 432/1991 Zb.) zaoberal najvyšší súd aj v rozsudku z 23. novembra 2004 sp. zn. 1MCdo/3/2004, v ktorom dospel k záveru, že vzhľadom k tomu, že nárok uplatnený podľa § 11 ods. 2 vyhlášky č. 423/1991 Zb. je osobitným nárokom poisťovne proti poistenému, ktorý vyplýva z poistného vzťahu a nemožno ho stotožňovať s nárokom na náhradu škody podľa Občianskeho zákonníka <. nie je preto súd oprávnený aplikovať moderačné právo podľa § 450 Občianskeho zákonníka <.26. Napokon v rozsudku najvyššieho súdu z 11. decembra 2019 sp. zn. 4Obdo/84/2018, publikovanom v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 64/2020, vyslovil právnu vetu v znení „súd rozhodujúci o nároku poisťovateľa v zmysle § 12 zákona č. 381/2001 Z. z. <.> nemôže skúmať a pri rozhodovaní o nároku prihliadať na to, či výška sumy uplatneného nároku poisťovateľom proti poistníkovi resp. poistenému je v súlade so všeobecnou právnou zásadou proporcionality a neprieči sa zmyslu a účelu uvedeného zákona. Jediným oprávneným subjektom, ktorý môže určiť a prípadne znížiť výšku uplatňovaného nároku v zmysle § 12 zákona č. 381/2001 Z. z. <.> aj pod hornú hranicu uplatneného nároku, ktorou je úhrn poistných plnení je poisťovateľ“.

27. Ústavný súd uznesením z 25. mája 2021 sp. zn. IV. ÚS 281/2021 odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa proti rozsudku najvyššieho súdu z 11. decembra 2019 sp. zn. 4Obdo/84/2018. Z jeho záveru vyplýva, že „najvyšší súd sa neobmedzil na výlučné použitie jazykového výkladu a doplnil ho historickým výkladom, porovnaním súčasného znenia zákona s predchádzajúcou právnou úpravou, ktorá bola čiastočne prevzatá. Posudzovaný nárok na regresnú náhradu posúdil aj v širších súvislostiach právneho poriadku, odlíšil ho od náhrady škody a zmluvnej pokuty, s ktorými právny poriadok často spája moderačné právo súdu. Finálny záver o nemožnosti aplikovania sudcovského moderačného práva na regresnú náhradu sa ústavnému súdu nejavil byť nesúrodým prvkom v tomto odvetví právneho poriadku“.

28. Totožný právny záver o posúdení regresného nároku ako osobitného nároku poisťovateľa a nemožnosti oprávnenia súdu moderovať jeho výšky súdom, vyplýva aj z ďalších rozhodnutí najvyššieho súdu sp. zn. 9Cdo/151/2021, 9Cdo/2/2021.

29. Ústavný súd v uznesení z 9. novembra 2023 sp. zn. I. ÚS 585/2023-19 prezentoval právny názor, v zmysle ktorého „ak najvyšší súd zotrval pri riešení nastolenej otázky posúdenia primeranosti regresnej náhrady na právnom závere vyslovenom v jeho skoršej judikatúre (R 64/2020), ktorého ústavná udržateľnosť bola navyše potvrdená aj ústavným súdom, nie je dôvodné ani v tomto prípade uvažovať o uplatnení kasačnej právomoci ústavného súdu“. K odlišnému názoru ústavného súdu prezentovanému v náleze iného senátu ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 90/2021 z 30. novembra 2021, podľa ktorého nie je spravodlivý taký výklad § 12 zákona č. 381/2001 Z. z., ktorý by súdu neumožňoval preskúmať správnosť postupu poisťovateľa pri určení výšky regresnej náhrady, I. senát ústavného súdu považoval predmetný záver obsiahnutý v náleze sp. zn. III. ÚS 90/2021 za ojedinelý, ktorý sa ani náznakom, nevysporiadaava a nereflektuje predchádzajúce judikatúrne závery najvyššieho súdu a ústavného súdu a k svojmu odklonu v tejto otázke neposkytuje žiadne vysvetlenie. Vo vzťahu k nálezu ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 377/2018, I. senát ústavného súdu uviedol, že v danom prípade bol nárok poisťovateľa posudzovaný podľa predchádzajúcej právnej úpravy, keď suma regresného nároku nebola ustálená a do budúcnosti sa mala zvyšovať.

30. Rovnako aj najvyšší súd v rozhodnutí z 23. novembra 2022 sp. zn. XObdo/XX/XXXX, k rozhodnutiu ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS XXX/XXXX uviedol, že „právna veta podľa ktorej regresná náhrada má plniť výchovný účel, a nie likvidačný účel, a má zohľadniť okolnosti, za ktorých došlo k vzniku škody, nie je na prejednávany prípad aplikovateľná, nakoľko predmetom konania pred ústavným súdom bola náhrada súm, ktoré boli zaplatené zo zákonného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla poisteného v prospech poškodených pri dopravnej nehode, ktorú zaviniť sťažovateľ ako vodič osobného motorového vozidla pod vplyvom alkoholu. Nemožno stotožňovať nerovné postavenie a od toho sa odvíjajúci vzťah poisťovne (ako dodávateľa) a poisteného (ako spotrebiteľa), navyše upravený osobitným režimom zákonom č. 381/2001 Z. z., s rovnocenným obchodnoprávnym vzťahom strán sporu“.

31. Zmyslom povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla je okrem zabezpečenia náhrady škody poškodenému, i poistenie zodpovednosti zodpovedných subjektov proti následkom zvýšeného rizika spojeného s prevádzkou motorových vozidiel. Postihové právo poisťovateľa proti poistenému je zvláštnym, originálnym nárokom, ktorý nie je nárokom na náhradu škody vzniknutej poškodenému proti tomu, kto škodu spôsobil. Predpokladom jeho vzniku je skutočnosť, že poisťovateľ plnil poškodenému z dôvodu vzniku zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a z tohto dôvodu poskytol poistné plnenie poškodenému. Poistenie sa vzťahuje na povinnosť poisteného nahradiť škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, za podmienok vyplývajúcich z § 12 zákona č. 381/2001 Z. z. Regresný nárok poisťovne nemá povahu práva na náhradu škody, lebo je originálnym právom poisťovateľa voči poistenému, preto vylučuje aplikáciu ustanovenia § 450 Občianskeho zákonníka, ktorého zmyslom je zníženie náhrady škody z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

32. V kontexte uvedeného dovolací súd konštatuje, že odvolací súd sa napadnutým rozhodnutím odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu pri posudzovaní právnej otázky týkajúcej sa oprávnenia súdu moderovať výšku regresnej náhrady poisťovateľa, preto namietané nesprávne právne posúdenie bolo dôvodné, vrátane porušenia kasačnej záväznosti odvolacieho súdu vysloveným právnym názorom súdu vyššej inštancie.

33. Na základe uvedených dôvodov dovolací súd napadnutý rozsudok zrušil v súlade s § 449 ods. 1 CSP a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie v súlade s § 450 CSP. Z dôvodu dôvodnosti namietaného odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP, sa dovolací súd následne namietanou vadou zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP nezaoberal a k uplatneným námietkam nezaujal vecné stanovisko.

34. V ďalšom konaní bude úlohou odvolacieho súdu opätovne prejednať a rozhodnúť o odvolaní žalovaného vo veci samej vo vzťahu k uplatnenému regresnému nároku prevyšujúcemu sumu 3 742,70 eur s príslušenstvom (v spise na č. l. 210), pričom dovolací súd upriamuje pozornosť odvolacieho súdu na jeho viazanosť rozsahom a dôvodmi podaného odvolania (§ 379 a § 380 CSP). Vysloveným právnym názorom vyplývajúcim z tohto uznesenia je odvolací súd viazaný (§ 455 CSP).

35. O trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania rozhodne odvolací súd v súlade s § 453 ods. 3 CSP.

36. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.